

L'esperança del dibuix valencià

'Kovalski Fly' i 'Fan comic!' són, sens dubte, els nous i més fermes valors del dibuix valencià actual. Sorgides amb un inconfusible aroma 'amateur', aquestes dues publicacions han aconseguit obrir-se camí en el mercat de valors del còmic.

València ja no és aquella ciutat en la qual, fa quasi una eternitat, les llegendàries editorials Maga o Valenciana (Qui no recorda personatges tan entranyables com el Pumby o Jaimito?) atapeïen cada setmana els quioscs de premsa amb centenars de còmics d'humor i d'aventures destinats al públic infantil i juvenil. Ni és tan sols aqueix paradís de la modernitat *underground* que, a la dècada dels 80, va permetre

d'encunyar la controvertida etiqueta de nova escola valenciana al voltant d'autors com Miguel Calatayud o Carlos Ortín. "Cinc anys arreu en València no hi havia res de res. Després de l'escola dels 80 no hi ha sorgit res que siga digne de menció", reconeix el jove dibuixant Ladislao Kubala que, tot seguit, admet, encara que tímidament, que si es volguera buscar una nova generació de dibuixants valencians caldria assenyalar directament els creadors de *Kovalski Fly* i *Fan Comic!*

Es tracta de dues publicacions sorgides a l'agombol del circuit alternatiu i amb una inconfusible aroma amateur que, a més d'aglutinar la pràctica totalitat de dibuixants valencians més actuals, han aconseguit d'obrir-se camí en el mercat de valors del còmic. El pre-

mi al millor *fanzine* que els responsables de *Kovalski Fly* van rebre, tot i que compartit sense coïssor amb la publicació *Rau*, durant l'últim Saló del Còmic de Barcelona fou, sens dubte, un d'aqueixos estímuls que, per manca d'un altre tipus d'al·licients més agraïts pel compte d'estalvis dels artistes, ajuden a mantenir l'ànim ferm i sense defallir. A més

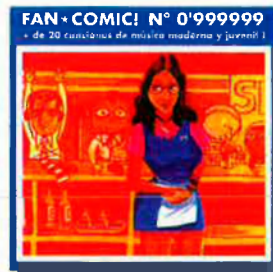
pares veuen que parlen de tu en un diari o en una revista, com a mínim deixen de pensar, durant un temps, que ets un gandul sense gens de futur", riu Ladislao Kubala. "Sí, això es veritat. Ser artista no és ben vist en aquest país. El dibuixant és poc apreciat com a professió i quan dius a una persona

qualsevol que t'agrada de fer historietes de seguida pensa que eres un 'penjat' o un mort de fam", afegeix el director de *Kovalski Fly*, Gerard Miquel.

Fer de la supervivència un art. Tampoc no n'hi ha per a

tant, però els seus somnis d'adolescència en els quals s'imaginaven publicant en les millors revistes de còmics i exposant en els certàmens més prestigiosos del món fa temps que s'han volatilitzat; potser des del primer mes que hagueren de plantar cara al lloguer o al rebut de la llum sense l'ajut patern. No resulta gens sorprenent que alguns artistes hagen fet de la supervivència tot un art, a l'altura, o més, que els seus dibuixos. De fet, si en lloc de gargotejar paperets es dedicaren a impartir cursos de subsistència econòmica urbana, patrocinats per l'INEM o el Ministeri d'Afers Socials, segurament que els resultarien molt més profitosos i en pocs anys ja es podrien retirar feliçment del món laboral. "El còmic, com a indústria, ha desaparegut completament de València. Bé... i de l'estat espanyol: la

'Fan comic!' és una revista oberta a qualsevol tipus d'expressió artística. L'últim número, el 0,999999, inclou un CD amb més d'una vintena de grups valencians.

a més, Kubala ha tingut l'oportunitat d'exposar una bona part del seu treball a l'apartat dedicat a

les joves promeses del dibuix. Un any abans, *Kovalski Fly* ja havia estat nominada per a la categoria de millor *fanzine* i Pedro Vera, un altre dels seus col·laboradors, a la d'autor revelació de la temporada. "Aquest és l'únic tipus de compensació que pots rebre i que, si més no, t'ajuda a continuar insistint. Bé, això i que la teva tasca obtinga una certa repercussió en els mitjans de comunicació, encara que no veges ni un duro. Si els

nostra situació es pot extrapolar a qualsevol altre lloc. Si pretens viure d'açò, ho tens difícil. Has de dedicar-te a la il·lustració o al disseny o, fins i tot, a faenes que no tinguen res a veure amb el dibuix", diu Miquel.

La il·lusió, si més no, no defalleix. Continua essent la mateixa, o gairebé, que fa ja quatre anys va empènyer Òscar Mora, Ismael Rumbau i Gerard Miquel a crear una revista de còmics per poder publicar tot allò que la resta d'editorials conegudes els rebutjaven contínuament. Potser perquè es tractava de "treballs interessants, però comercialment arriscats", asseguren. Així va nàixer el *Fan Comic!*, que els seus responsables defineixen com "una caixa de sorpreses. Una revista oberta i sense cap directriu. Qualsevol expressió artística hi té cabuda". Efectivament: historietes, poesia, muntatges fotogràfics... No és estrany, doncs, que quan el cantant del grup de pop Las Máquinas els va suggerir que hi inclogueren un disc per afegir una nota de color musical a la publicació tothom s'entusiasmaria amb la proposta. "El primer disc tingué format single de set polzades. En el segon número ja va ser un disc gran de dotze polzades; però no perquè ens agradara més, sinó perquè s'equivocaren en la fàbrica de premsatge", contenen. Tampoc el pas al format digital (l'últim *Fan Comic!*, el 0,999999, inclou un CD amb més d'una vintena de grups valencians: Polar, Big Score, Furious Planet, Capitán Sam o Ciudadano López...) no fou una decisió meditada amb el cap damunt el coixí. Com a molt, una llampada

SE HA MUERTO LA FARAONA CON CANCER EN SUS ESTAMBRES

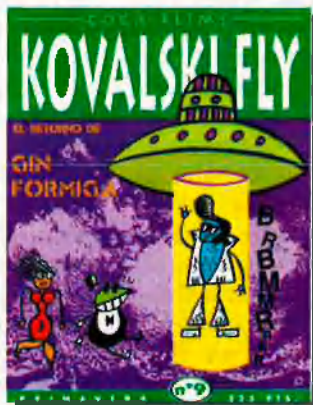
UN DIA CONSUMERA DIE LOBEL EN EL LERELEEE!!!

'Kovalski Fly' té menys pretensions artístiques. Aquesta publicació és un còmic clàssic, més orientat al públic consumidor.

d'inspiració divina. "Èrem acèrrims partidaris del vinil, però quan, no sé a qui, li passà pel cap que era millor el compacte perquè hi cabien més grups, de seguida ens decidírem per aquest format. Pots veure que els nostres principis són molt fermes", explica Kubala amb un somriure tremend.

En els sis números que ja han editat, la revista ha sofert tot de canvis de grandària. I també de col·laboradors habituals, o passatgers, i de l'equip de redacció, que ha augmentat considerablement, amb la incorporació de César Tormo, Anselmo Burulanda, El Hijo de Satán, Ladislao Kubala i Oliveiro Dumas. Allò que, encara, no han pogut resoldre satisfactòriament per als seus llegidors és l'etern problema que afligeix la majoria de les publicacions alternatives: la periodicitat.

Els dibuixants d'aquestes publicacions marquen distàncies amb l'escola dels 80. "Hem perdut la presumpció dels 80; ara preferim entretenir més que no filosofar sense dir res".

En el seu cas, reconeixen que és per peresa, si bé proven de donar-ne una explicació més convincent: "Començarem llançant dos números l'any. Quan n'eixia un, ja treballàvem en el següent. Però aquest ritme durà poc; resultava esgotador. Ens plantejàrem que no era necessari que *Fan Comic!* tinguera una periodicitat concreta i, per pura comoditat nostra, ara n'ix un l'any", aclareixen. "A més a més, fer-ho era una feina costosa i totalment d'artesania. Al principi, fèiem nosaltres mateixos els fotòlits, enganxàvem les carpetes dels discs, les portades de la revista eren serigrafies... Menys imprimir, tot ho fèiem manualment", afegí Gerard Miquel.

Còmic tradicional. Aquest jove dibuixant, precisament, tingué l'excel·lent idea de crear, un any després, una altra publicació amb menys pretensions artístiques i més orientada al públic consumidor de còmic. "*Kovalski Fly* és un còmic clàssic, tradicional. I d'humor. M'abellia un tipus de còmic més complet: amb personatges fixos, trenta-dues pàgines, periodicitat trimestral, format *comic-book*...", explica. Així, l'any 1994 aparegué el primer exemplar de

Kovalski Fly. El mes d'octubre celebrarà l'eixida al mercat del desè número amb una exposició col·lectiva al bar La Edad de Oro, amb obres d'artistes col·laboradors (la llista és enorme i la procedència d'alguns sorprenent; a banda dibuixants espanyols, els arriben historietes de llocs com l'Argentina, Cuba o Bèlgica) i d'amics de la revista valenciana. Un bon pretext, també, per a commemorar que la publicació ha crescut i s'ha consolidat contra tot vent. "Aconseguir quasi dos-cents subscriptors en tres anys i vendre cada vegada la pràctica totalitat dels mil exemplars de tirada és un rècord. Si ja es llig poc en aquest país en general, de còmics, ja no cal ni parlar-ne. El còmic és força minoritari; més encara que la música independent, la poesia o el cinema *gore*". Per això, és clar, preferint no perdre el temps ideant

'Kovalski Fly' va rebre el premi al millor 'fanzine', compartit amb una altra publicació a l'últim Saló del Còmic de Barcelona.

projectes a llarg terme. "*Kovalski Fly* durarà allò que haja de durar. Els nostres plantejaments no són empresarials. Diners, no en guanyem; la qüestió és no en perdre'n", diu Anselmo Burulanda. La solució més fàcil seria de recórrer a les subvencions, però s'estimen més de no viure "d'açò". "Aquestes coses s'han de fer sense pensar en ajudes oficials, perquè mai no se sap què pot ocórrer ni si després hauràs d'oferir res en canvi. És més agradable saber que ho has fet tu amb el teu esforç", comenta Kubala. "Tanmateix, estaria bé que els organismes oficials, de la mateixa manera que es gasten molts diners editant llibres o qualsevol

cosa, s'enrotllaren i promogueren el còmic: muntant exposicions, preocupant-se perquè arribaren a les biblioteques... El còmic és un mitjà de comunicació molt important que no es valora ni s'exploita com caldria", apunta Miquel.

D'aquesta manera, tot i que amb dues revistes es financen amb ingressos publicitaris i vendes (València i Barcelona són les dues ciutats clau, encara que es distribueixen per l'estat espanyol), els dibuixants fan gala del seu enginy organitzant subhastes divertides d'obres dels seus col·laboradors per a recaptar fons. En la darrera, hi assistiren quasi un centenar de persones que, a partir de les cinc-cents pessetes d'eixida, licitaren pels treballs de Burulanda, Kubala, Dumas o Coca Vilar. El rècord, se l'emportà un gravat d'aquest últim pel qual un aficionat pagà 8.700 pessetes. Els beneficis serviren per finançar les despeses d'edició de l'àlbum compacte inclòs en el *Fan Comic!*. La imaginació al poder, com digué algú.

Els membres de *Kovalski Fly* i *Fan Comic!* són, sense discussió possible, la nova i més ferma esperança del dibuix valencià. Tenen al voltant dels trenta anys i, encara que es neguen a ser agrupats sota una etiqueta com la de novíssima escola dels 90, tots han crescut amb els dècades de la tele, Marco i l'abella Maya, Eurovisió i Verano Azul... "Si alguna cosa ens diferencia de la resta de generacions és que la nostra forma de contar les coses ha estat molt influïda per les sèries de televisió de la nostra infantesa. Hem perdut la presumpció dels 80; ara preferim entretenir més que no filosofar sense dir res", conclouen.

Daniel Grau

